

Szkoły Montessori w Polsce

9 sierpnia 2019

Placówki Montessori w Polsce istnieją na wszystkich szczeblach edukacji – są przedszkola Montessori, szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły średnie. Znajdują się na terenie całego kraju, głównie w dużych miastach takich jak Warszawa, Kraków, Wrocław, Bydgoszcz, Gdańsk, Łódź, Lublin, Poznań czy Rzeszów. Wśród nich są np. szkoły katolickie i językowe opierające się na pedagogice Marii Montessori.

<https://www.youtube.com/watch?v=lAKxF55L0fU>

Montessori to rewolucyjna metoda edukacji, której idea wychodzi z założenia, że dziecko ma naturalną chęć poznawania, najefektywniej uczy się w atmosferze wolności i swobody, a najlepsze efekty osiąga wtedy, gdy coś je pasjonuje i nikt w procesie poznawczym mu nie przeszkadza.

Według twórcy tej metody, dr Marii Montessori, włoskiej psycholog, która prowadziła badania nad rozwojem dzieci i twórczo wdrażała je w życie, dziecko tworzy samo siebie, ale w ścisłej interakcji z otaczającym je środowiskiem. Chętnie podgląda inne dzieci, uczy się od nich, osiągając zdumiewające efekty.

Zadaniem placówki oświatowej jest więc stworzenie takich warunków, by dziecko rozwijało się w sposób naturalny, zdobywając poszczególne umiejętności i wiedzę w tempie właściwym dla siebie, bez stresu i w sposób ciągły.

Co to jest Montessori?

Szkoła Montessori jest pod względem warunków całkowicie odmienna od większości tradycyjnych przedszkoli i szkół. Nie ma w niej tradycyjnych klas, ławek i nauczycieli – są natomiast sale z miejscami wyznaczonymi do pracy i mentorzy,

którzy podążają za dzieckiem, ukierunkowują je, służą pomocą.

Takie ustawienie klasy oraz relacji uczeń-nauczyciel wynika z przeświadczenia, że najlepszą pomocą, jaką w procesie nauki można zaoferować dziecku, to swoboda w podejmowaniu decyzji, co do wyboru przedmiotu, miejsca i czasu pracy, a także jej organizacji i sposobu wykonania. To pozwala dziecku na wykonywanie pracy na własną odpowiedzialność, przemyślenie własnych czynności, sprawdzenie siebie i wreszcie przeżywanie satysfakcji z dobrze wykonanego zadania oraz rozczarowań w przypadku niepowodzenia.

W procesie edukacji dziecko nie jest pozostawione samo sobie – podąża za nim nauczyciel, który dba o odkrywanie jego indywidualnych pasji i pomaga w ich rozwijaniu. Dziecko zawsze może liczyć na wsparcie ze strony bardziej doświadczonych koleżanek i kolegów. W szkole montessoriańskiej klasy są wielorocznikowe – co oznacza, że nie ma podziału na klasy odpowiadające dacie urodzenia dziecka, jak w tradycyjnej szkole.

Zgodnie bowiem z filozofią Marii Montessori, dzieci, przebywając w grupie składającej się z dzieci z różnych roczników, są bardziej zmotywowane, uczą się szybciej, chociaż każde w swoim tempie. Zasadą jest, że dziecko zajmuje się daną pracą tak długo, jak długo tego pragnie i jak długo jest to konieczne.

W Szkole Montessori dzieci pracują samodzielnie lub w małych grupach. W tym samym czasie mogą zajmować się różnymi pracami, rozwijając własne zainteresowania i umiejętności. Nie oznacza to, że w klasach panuje chaos a każdy uczeń robi, co mu się podoba; wprost przeciwnie, panuje cisza i spokój.

Czas nauki (tzw. pracy własnej dziecka) i odpoczynku są ściśle określone, tematy zajęć pogrupowane, a dzieci pracują pod opieką nauczyciela. Uczniowie, będąc na różnym poziomie zaawansowania, płynnie przechodzą z jednego zadania do

drugiego, szybko osiągając wysoki poziom wiedzy w tematach, które są dla nich interesujące.

W przypadku kiedy uczniowie z danym zadaniem sobie nie radzą, mogą mu poświęcić tyle czasu, ile potrzebują, ponieważ w szkole Montessori nie istnieje coś takiego jak praca pod presją czasu – dziecko ma prawo wyboru przedmiotu pracy zgodnie z aktualnym stanem swojej wiedzy, umiejętnościami i zainteresowaniami. Postulat ten ma jednak pewne ograniczenia, wynikające z konieczności realizacji programu nauczania, wyznaczonego przez władze oświatowe.

Wzorcowa organizacja procesu wychowania w klasach Montessori:

- Poziom I – przedszkole – dzieci w wieku od 3 do 6 lat.
- Poziom II – szkoła podstawowa – dzieci w wieku od 6 do 9 lat.
- Poziom III – szkoła podstawowa – dzieci w wieku od 9 do 12 lat.

Taki dobór wiekowy ułatwia indywidualizację procesu nauczania, motywuje zwłaszcza młodsze dzieci do uczenia się oraz wzmacnia jego efektywność, sprzyjając szybszemu uspołecznianiu się dzieci.

Polska rzeczywistość oświatowa nieco modyfikuje ten model. W większości krajowych przedszkoli i przedszkoli Montessori występują odchylenia w rozpiętości rocznikowej i to zarówno, gdy chodzi o granice wiekowe poszczególnych poziomów, jak i liczbę roczników na danym poziomie (czasami są dwa, a niekiedy tylko jeden, np. z „zerówką” lub klasą VI).

Generalnie jest to układ poziomów trzyrocznikowych: przedszkole (3-5 lat) oraz klasy I-III i IV-VI. Większość polskich szkół Montessori prowadzi również żłobki (od 1,5 roku

życia do 2,5 lat), a niektóre z nich gimnazja, a nawet licea (tych jednak jest obecnie w kraju zaledwie kilka). Gimnazja są, ze względu na wprowadzaną obecnie reformę systemu edukacji, wygaszane.

Ich miejsce zajmie ośmioklasowa szkoła podstawowa oraz cztero- lub pięcioletnia szkoła ponadpodstawowa. Należy się zatem spodziewać, że w roku szkolnym 2018/2019 w szkołach podstawowych pojawi się kolejny IV poziom, który obejmie dzieci z klas VI-VIII, a więc w wieku 13-15 lat.

Zdecydowana większość szkół Montessori w Polsce to szkoły niepubliczne działające na prawach szkół publicznych, chociaż zdarzają się również szkoły publiczne, które stosują metodę Montessori. Oznacza to, że niemożliwe jest całkowite spełnienie kolejnego postulatu Marii Montessori dotyczącego rezygnacji z tradycyjnego systemu oceniania osiągnięć ucznia na koniec roku w postaci świadectwa z ocenami i promocji z klasy do klasy.

Szkoły Montessorii – czy szkoły prywatne, czy społeczne, nie mówiąc już o publicznych – działają w ramach systemu edukacji i muszą w pełni realizować ustaloną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej podstawę programową. W związku z tym, na koniec każdego roku szkolnego uczeń musi dostać wymagane prawem świadectwo, odpowiadające jego rocznikowi i klasie w szkole publicznej. Równolegle jednak dzieci otrzymują świadectwa opisowe, zgodne z filozofią Montessori.

Pozostałe wartości szkoły Montessori są niezmiennie – nie motywuje się uczniów tradycyjnym systemem nagród i kar, nie ma też w nich miejsca na konkurencję i współzawodnictwo, ponieważ dzieci wychowywane są w atmosferze przyjaźni i koleżeństwa. Uczniowie są współtwórcami i współorganizatorami swojej klasy i szkoły.

Wygląd klasy

W klasach Montessori panuje wzorowy ład i porządek – wszystkie przedmioty mają stałe miejsce, ponieważ na tej podstawie dziecko buduje własny porządek wewnętrzny. Porządek uczy też dzieci zaufania do otoczenia i współpracy z nim. Wyposażenie klasy również nie jest przypadkowe – materiały dydaktyczne (tzw. pomoce rozwojowe) są dobrane tak, by zapewniać przechodzenie od materiału łatwego do kwestii trudniejszych, abstrakcyjnych, budząc przy tym ciekawość i wyzwalaając różne formy aktywności dziecka. Według Marii Montessori w klasach powinny znajdować się również autentyczne umywalki, lodówki, kuchenki, przybory do sprzątania, a nawet narzędzia do pracy w ogrodzie – wszystkiego po jednym egzemplarzu, ponieważ dzięki temu dziecko uczy się cierpliwości i szacunku dla innych.

Cechy charakterystyczne szkół Montessori

1. Samodzielna nauka – nauczyciel wspiera ucznia tylko wtedy, gdy jest to konieczne i zgodne z zasadą: „pomóż mi to zrobić samemu”.
2. Zindywidualizowany program nauczania – każde dziecko pracuje samodzielnie, wykorzystując w toku pracy znajdujące się w klasie pomoce dydaktyczne.
3. Nauczyciel jest przewodnikiem i mentorem – przygotowuje środowisko pracy dziecka, wspomaga wysiłki, które ono podejmuje. Nie ocenia, nie przyspiesza, nie gani.
4. Swoboda poruszania się i pracy w klasie – klasa nie jest zorganizowana w tradycyjny sposób. Dziecko samo wybiera miejsce, w którym chce pracować lub się uczyć.

5. Koncentracja na ciekawości i rozwiązywaniu problemów – dziecko może pracować nad nurtującym je zagadnieniem tyle czasu, ile chce.

6. Konkretne uczenie się: uczeń zdobywa umiejętności poprzez zgłębianie tematu, który go szczególnie interesuje.

7. Skupienie się na rozwijaniu indywidualności dziecka – dziecko samodzielnie wybiera tematy pracy i realizuje je w swoim tempie.

8. Klasy wielorocznikowe – skupienie w jednej klasie dzieci z różnych roczników motywuje do nauki i podnosi efektywność uczenia się. Wpływa to na rozwój kompetencji społecznych.

9. Motywacja samodoskonalenia się ucznia – nauczyciel tworzy atmosferę pracy, oferując różnorodne tematy i sposoby działania. Dzieci obserwują starszych uczniów i inspirują się nimi.

10. Zintegrowany program nauczania – treści kształcenia są połączone i wynikają z siebie nawzajem.

11. Tempo nauczania jest dostosowane do dziecka – uczeń pracuje samodzielnie i we własnym tempie, nikt go nie pogania.

12. Brak ocen i rywalizacji – nie wystawia się uczniom ocen wyrażonych stopniem. Ocena ma charakter opisowy i jest przygotowywana kilka razy w roku. W Polsce uczniowie obok tych ocen otrzymują świadectwa szkolne z ocenami, wymagane przez MEN.

13. Dzieci nie rywalizują ze sobą – w klasie panuje atmosfera przyjaźni i współpracy.

14. Brak promocji – w myśl teorii Montessori każdy poziom edukacji trwa trzy lata, po których dziecko przechodzi na poziom wyższy. Możliwa jest szybsza lub późniejsza zmiana poziomu. W polskich szkołach postulat ten jest realizowany jednocześnie z przepisami oświatowymi, co oznacza, że dziecko,

które np. nie otrzymało promocji z klasy IV do V, nie zmienia klasy Montessori i kontynuuje naukę z tymi samymi dziećmi, uzupełniając braki.

Zalety edukacji Montessori

1. Kuźnia talentów. Wczesne skoncentrowanie się na rozwijaniu zainteresowań dziecka może prowadzić do pozytywnego nastawienia do nauki oraz do osiągnięcia wysokiego poziomu wiedzy i umiejętności, a w przyszłości nawet do poszukiwań naukowych.

2. Elastyczna nauka. Proces uczenia się jest elastyczny. Oznacza to, że zainteresowani uczniowie mogą szybciej poruszać się w ramach programu, stawiać czoła wyzwaniom i mocno angażować się w ich wykonanie. Uczniowie, którzy potrzebują więcej czasu, mogą uczyć się wolniej, unikając przy tym krytyki i frustracji.

3. Praktyczne uczenie się. Skupienie się na praktycznym kształceniu, zwłaszcza w niższych klasach, prowadzi do bardziej efektywnej nauki oraz zwiększa dyscyplinę pracy, koncentrację i zaangażowanie ucznia w proces kształcenia.

4. Nauka uczeń-uczeń. Starsi uczniowie uczą i wspierają młodszych. To sprzyja szybszemu poznaniu treści kształcenia i przyspiesza procesy uczenia się.

5. Zwiększona koncentracja. Badania w dziedzinie neurologii (Lillard, 2005) potwierdzają obserwację Marii Montessori, że nieprzerwane okresy pracy mogą zwiększyć uwagę dziecka, jego koncentrację i dyscyplinę. W przyszłości może to mieć dla nich ogromne znaczenie.

6. Zamiłowanie do nauki. Dzieci mają dużą swobodę wyboru tematu pracy i sposobu jego realizacji. W większości

przypadków prowadzi to do nawyku uczenia się zarówno w szkole, jak i poza nią.

7. Umiejętności społeczne. Struktura klasy i wskazówki nauczyciela pozwalają uczniom rozwijać kluczowe umiejętności społeczne. Obejmują one komunikację, szacunek, współpracę i wymianę wiedzy i doświadczeń. Takie umiejętności są modelowane i wzmacniane przez nauczyciela i starsze dzieci w klasie.

8. Niezależność i odpowiedzialność. Uczniowie uczą się od początku, aby dbać o klasę, szkołę i jej otoczenie. Nabywają przy tym umiejętności praktycznych, takich jak gotowanie, sprzątanie, majsterkowanie, prace w ogrodzie. Kształtuje to ich samodzielność, niezależność, zaufanie do otaczającego ich środowiska oraz odpowiedzialność za nie.

9. Edukacja moralna. Uczniowie są wychowywani i kształtowani zarówno przez nauczyciela (lekcje i wskazówki), jak i rówieśników (interakcje i modelowanie). Wzmacniane są postawy koleżeńskie i wspierające. Konsekwencją poszanowania wolności dziecka jest uczenie go szacunku i miłości do innych osób oraz do otaczającego go świata i pracy na rzecz społeczeństwa.

Podsumowanie metody Montessori

Szkoły Montessori stanowią wartościową alternatywę dla tradycyjnych szkół i przedszkoli. Postępowe podejście do edukacji dzieci, wprowadzone przez dr Marię Montessori, jest stosowane w tysiącach szkół na całym świecie.

Szkoły Montessori skupiają się na dziecku. Nie mają z góry zaplanowanego i skonkretyzowanego programu nauczania – jest on elastyczny i na bieżąco dostosowywany do potrzeb i zainteresowań dzieci we wszystkich obszarach nauczania. W Polsce realizują jednocześnie podstawę programową wyznaczoną przez MEN.

Nauczyciele rozwijają naturalną chęć uczenia się dziecka. Podążając za dzieckiem, ukierunkowując je i wspierając, pozwalają na jego swobodny rozwój, który skutkuje u niego wzrostem zaufania do własnych umiejętności i poczuciem własnej wartości.

Nauka jest zdecentralizowana. Nauczyciele rzadko wykładają, a dzieci wykonują dużo prac samodzielnych, we własnym tempie. Pracując indywidualnie lub w małych grupach, często wykonują zadania, które je interesują i stymulują.

Szkoła Montessori w edukacji młodszych dzieci wykorzystuje przede wszystkim konkretne i praktyczne metody nauczania. W klasach wyższych wykorzystywanie abstrakcyjnego myślenia staje się dominujące.

Edukacja Montessori jest wyzwaniem, promuje niezależność, koncentrację i dyscyplinę. Takie podejście do nauki jest znakomite dla wielu uczniów, zwłaszcza tych, którzy są silnie zmotywowani, lubią samodzielnie pracować i wyznaczać sobie własne cele.

Źródło: OurKids.net